

7 HOSPODÁŘSKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Tato kapitola se zabývá vymezením hospodářské politiky Evropské unie. Obdobně jako u hospodářské politiky daného státu nás bude zajímat, jaké jsou hlavní cíle hospodářské politiky EU, jaký je institucionální a legislativní rámec hospodářské politiky EU nebo jaké je vymezení pravomocí mezi EU a členskými státy při výkonu dílčích hospodářských politik. V další části tohoto učebního textu si postupně rozebereme jednotlivé uvedené politiky z hlediska jejich obsahu, cílů, nástrojů, které jsou při jejich realizaci využívány a samozřejmě zásad, které při jejich uplatňování musí dodržovat ať již instituce EU či jednotlivé členské státy.

CÍLE KAPITOLY

Budete umět:

- základní pojmy jako jsou mezinárodní ekonomická integrace, internacionalizace či interdependence
- popsat stupně mezinárodní ekonomické integrace
- vymežit Evropskou unii jakožto mezinárodní organizaci svého druhu
- určit specifika Evropské unie
- definovat symboly Evropské unie
- charakterizovat ekonomický profil Evropské unie

Získáte:

- znalosti příčin a důsledků propojování ekonomik
- schopnosti vysvětlit rozdíly mezi jednotlivými stupni mezinárodní ekonomické integrace
- schopnosti vysvětlit rozdíly mezi Evropskou unií a klasickou mezinárodní organizací
- schopnosti popsat ekonomický profil Evropské unie

Budete schopni:

- definovat jednotlivé procesy, ke kterým dochází ve světové ekonomice
- rozlišovat pojmy internacionalizace, interdependence a integrace
- vysvětlit rozdíly mezi jednotlivými stupni mezinárodní ekonomické integrace
- definovat Evropskou unii jakožto mezinárodní organizaci svého druhu
- určit specifika Evropské unie

vysvětlit rozdíly mezi klasickou mezinárodní organizací a Evropskou unií

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Internacionalizace, interdependence, mezinárodní ekonomická integrace, pásmo volného obchodu, celní unie, primární hospodářská unie, rozvinutá hospodářská unie, formativní hospodářská a měnová unie, úplná hospodářská a měnová unie, Evropská unie, klasická mezinárodní organizace, symboly Evropské unie, ekonomický profil Evropské unie.

7.1 Vymezení hospodářské politiky EU

Hospodářskou politiku můžeme zjednodušeně definovat jako souhrn všech opatření států, které jsou realizovány k podpoře hospodářského rozvoje a dosažení dlouhodobých hospodářských cílů. K nejčastěji vyhlášeným cílům hospodářské politiky patří maximalizace společenského blahobytu. Přestože je tento cíl všeobecně uznáván, je velice těžké ho konkretizovat či dokonce kvantifikovat. Je sice pravdou, že základní společenské hodnoty se objevují ve většině programů hospodářské politiky, často v ústavách, a jednotlivé přijaté smlouvy v historii Evropské unie (Evropských společenství) nevyjímaje, avšak nelze z nich odvodit závazné cíle pro praktickou hospodářskou politiku. Tento úkol plní tzv. tradiční cíle hospodářské politiky, mezi nimiž můžeme nalézt:

- trvalý a přiměřený hospodářský růst vyjádřený pomocí růstu reálného HDP,
- relativní cenovou stabilitu,
- vysoký stupeň zaměstnanosti, resp. nízkou míru nezaměstnanosti
- vnější hospodářskou rovnováhu.

Moderní ekonomický vývoj způsobuje, že vedle uvedených tradičních cílů se v posledních desetiletích objevují i další cíle, které můžeme zařadit do polygonu cílů a bez jejichž naplnění je možné o efektivní hospodářské politice hovořit jen stěží. Jedná se především o tyto cíle:

- **charakter ekonomického růstu** – růst společenského blahobytu bývá zpravidla podmíněn dostatečnou ekonomickou dynamikou, jež je vyjádřena přírůstkem hrubého domácího produktu. Tento růst však může být doprovázen negativními dopady na životní prostředí, negativními jevy sociálního života (kriminalita, drogy) či nízkou úrovní veřejných služeb. Cílem hospodářské politiky tedy není jen ekonomický růst sám o sobě neboli tempo růstu reálného HDP, ale také jeho podstata, kdy je kladen důraz na tzv. ekonomický růst založený na znalostní ekonomice.
- **sociální cíle** - tržní ekonomika, pokud není doplněna vhodnou a přiměřenou politikou v sociální oblasti, může dostávat nejen jednotlivce, ale dokonce i celé sociální skupiny do

těžkých a často neřešitelných životních situací. Vhodnou hospodářskou politikou lze těmto nepříznivým dopadům tržního mechanismu předcházet, případně alespoň zmírňovat. Okolo formulace cílů a zejména pak volby nástrojů sociální politiky se po dlouhou dobu vedou spory, které nejčastěji vedou k pragmatickému přístupu k řešení cílů sociální politiky. Zkušenosti ukazují, že nedostatečné respektování těchto cílů vede nejen k sociálnímu napětí, ale ohrožují i plynulý chod ekonomiky.

- **hospodářská adaptabilita (přizpůsobivost)** – od tímto se rozumí schopnost ekonomiky pružně, bez závažnějších sociálních a hospodářských ztrát, přizpůsobit se tlakům zahraniční konkurence a požadavkům, které na ni klade vědeckotechnický vývoj. Včasná strukturální adaptace umožňuje vyvážený vývoj zemí, sektorů i odvětví a udržení odpovídajícího místa ve světové ekonomice bez velkých dodatečných nákladů.

Základním východiskem hospodářské politiky Evropské unie je svobodný trh bez omezení (tzv. vnitřní trh), avšak s řadou pravidel, která jsou nezbytná pro hladké fungování hospodářské výměny a pro ekonomickou a sociální soudržnost ve společném hospodářském prostoru. Z tohoto vyplývají čtyři charakteristické znaky hospodářské politiky Unie:

- jednotný vnitřní trh s volným pohybem zboží, služeb, osob a kapitálu,
- koordinace makroekonomické politiky včetně závazných pravidel pro fiskální politiku,
- společná politika ve prospěch strukturální adaptace a regionálního rozvoje,
- uplatňování politiky soutěže a dalších opatření k upevňování tržních mechanismů.

V oblasti hospodářské politiky je úkolem integračního procesu docílit, jak je uvedeno v čl. 3 Smlouvy o Evropské unii (SEU):

- podporovat mír, své hodnoty a blahobyt svých obyvatel;
- poskytovat svým občanům prostor svobody, bezpečnosti a práva bez vnitřních hranic, ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se ochrany vnějších hranic, azylu, přistěhovalectví a přecházení a potírání zločinnosti;
- udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti a společenskému pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí;
- podpora vědeckého a technického pokroku;
- bojovat proti sociálnímu vyloučení a diskriminaci, podporovat sociální spravedlnost a ochranu, rovnost žen a mužů, mezigenerační solidaritu a ochranu práv dítěte;
- podporovat hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi členskými státy;
- vytvoření hospodářské a měnové unie, jejíž měnou je euro.

Podobně jako u jednotlivých zemí EU můžeme rozdělit praktickou hospodářskou politiku vlády do několika oblastí. Oproti klasickému členění, které se používá u národních ekonomik, je však výrazně složitější, neboť Evropská unie je mezinárodní organizací, nikoliv státem. Základní odlišnosti spočívají v:

- Evropská unie je mezinárodní organizací *sui generis*, jež je založena na principu tzv. supranacionální integrace, tj. na přenesení výkonu určitých dílčích hospodářských politik na společné orgány;
- spektrum dílčích hospodářských politik je užší ve srovnání se státy a je definováno v zakládacích smlouvách (SFEU, SEU). Toto omezení vychází z toho, že přenesení pravomocí došlo jen u vybraných hospodářských politik, zejména těch, které jsou nezbytné k dosažení hlavních cílů, byť se seznam těchto dílčích politik v průběhu času výrazně rozšířil;
- orgány Unie mají při výkonu dílčích hospodářských politik různé pravomoci (výlučné, sdílené či koordinované).

Pokud se podíváme na jednotlivé hospodářské politiky, k jejichž výkonu získala Unie od členských států pravomoci, zjistíme, že se také výrazně liší co do rozsahu těchto pravomocí. Vymezení jednotlivých pravomocí při výkonu dílčích hospodářských politik najdeme v čl. 3 až 6 SFEU. Největší rozsah pravomocí mají orgány Unie při výkonu hospodářských politik, kde disponují tzv. **výlučnými pravomocemi**, což znamená, že mohou vytvářet a přijímat právně závazné akty pouze orgány Unie a členské státy tak mohou činit pouze tehdy, jsou-li k tomu Uní zmocněny nebo provádějí-li akty Unie. Orgány EU se při výkonu těchto pravomocí nemusejí řídit principem subsidiarity, principem proporcionality však ano. Mezi tyto hospodářské politiky patří dle čl. 3 SFEU:

- Celní unie;
- Stanovení pravidel hospodářské soutěže nezbytných pro fungování vnitřního trhu;
- Měnová politiky pro členské státy, jejichž měnou je euro;
- Zachování biologických mořských zdrojů v rámci společné rybářské politiky;
- Společná obchodní politika.

Druhou skupinu představují hospodářské politiky, kde disponují instituce EU tzv. **sdílenými pravomocemi**. V praxi to znamená, že při jejich výkonu sdílejí tyto pravomoci orgány Unie s členskými státy (uplatňuje se tak princip komplementarity). Jinými slovy to znamená, že kromě orgánů Unie mohou přijímat právně závazné akty i členské státy. V tomto případě platí zásada, že členské státy vykonávají svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji Unie nevykonala. Tento princip se uplatňuje zejména v těch oblastech, kde se činnost Unie a členských států vzájemně nevylučují, ale naopak spíše přispívá k dosažení stanovených cílů. Na rozdíl od výlučných pravomocí musejí orgány respektovat i princip subsidiarity. Sdílené pravomoci jsou uplatňovány v poměrně různorodé skupině dílčích hospodářských politik. Do jaké míry se orgány Unie rozhodly této pravomoci využít (u některých politik mají blíže k výlučným, u jiných zase ke koordinovaným) pak určuje manévrovací prostor pro uplatňování vlastní hospodářské politiky členskými státy. Dle čl. 4 SFEU se sdílené pravomoci uplatňují v těchto oblastech:

- Vnitřní trhu;
- Sociální politika;
- Hospodářská, sociální a územní soudržnost;

- Zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských zdrojů;
- Životní prostředí;
- Ochrana spotřebitele;
- Doprava;
- Transevropské sítě;
- Energetika;
- Prostor svobody, bezpečnosti a práva;
- Společné otázky bezpečnosti v oblasti veřejného zdraví.

V některých oblastech naopak Unie pouze podporuje, koordinuje nebo doplňuje činnosti členských států, aniž by přitom v těchto oblastech přejímala jejich pravomoci. Rozhodující pravomoc při výkonu těchto hospodářských politik si tak ponechávají členské státy. V tomto případě hovoříme o tzv. **koordinovaných pravomocích**, do kterých spadají dle čl. 6 SFEU tyto hospodářské politiky:

- Ochrana a zlepšování lidského zdraví;
- Průmysl;
- Kultura;
- Cestovní ruch;
- Všeobecné vzdělávání, odborné vzdělávání, mládež a sport;
- Civilní ochrana;
- Správní spolupráce.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Evropská unie si ve zřizovacích smlouvách stanovila základní ekonomické cíle, které jsou obdobné jako u členských států. Kromě čistě hospodářských cílů (růst společenského blahobytu obyvatel Unie, dosahování trvale udržitelného růstu, tržně sociálního hospodářství či snižování regionálních nerovnováh) si Unie stanovila i politické cíle, které jsou uvedeny ve Smlouvě o Evropské unii (např. mír, nediskriminace či svoboda slova).

Jelikož Evropská unie není státem, jedná se o mezinárodní organizaci, je realizace hospodářské politiky výrazně složitější, zejména v oblasti vymezení pravomocí. Jestliže všechny pravomoci, které orgány EU získaly, jsou odvozeny od členských států, které v určitých oblastech přenesly tyto své pravomoci na orgány EU, hovoříme o tzv. svěřených pravomocích. Největší rozsah pravomocí získaly orgány EU v rámci tzv. výlučných pravomocí, kdy výkon hospodářské politiky je plně v rukou institucí EU. V případě sdílených pravomocí dochází ke sdílení pravomocí mezi členskými zeměmi a orgány EU, zatímco v případě koordinovaných pravomocí je těžiště výkonu hospodářské politiky na orgánech v členských státech a Evropská unii pouze koordinuje jejich činnost.

